

*Данијела Николић**

*Факултет за међународну политику и безбедност, Универзитет
Унион – Никола Тесла, Београд, Република Србија*

*Виолета Рашковић Таловић***

*Факултет за међународну политику и безбедност,
Универзитет Унион – Никола Тесла, Београд, Република Србија*

*Миша Стојадиновић****

Институт за политичке студије, Београд, Република Србија

ЕНЕРГЕТСКИ ОДНОСИ КИНЕ И АЗЕРБЕЈЦАНА: ИЗМЕЋУ ПРАГМАТИЧНЕ САРАДЊЕ И СТРАТЕШКОГ ПАРТНЕРСТВА

Сажетак

Овај рад представиће анализу савремених односа између Народне Републике Кине и Републике Азербејџан, са фокусом на енергетску димензију њихове сарадње и утицај ових односа на регионалну и шире схваћену енергетску безбедност. У контексту све веће кинеске укључености у Јужни Кавказ и стратешког позиционирања Азербејџана као важног транзитног и извозног енергетског чворишта, рад настоји да одговори на кључно питање да ли однос између Бакуа и Пекинга представља одрживо партнерство засновано на комплементарним стратешким интересима или се ради о ограниченој, прагматичној сарадњи вођеној тренутним економским и геополитичким приликама. Посебна пажња посвећена је анализи енергетских пројеката у које су обе државе директно или

* Имејл адреса: ninadaca@yahoo.com; ORCID: 0009-0005-1824-3398.

** Имејл адреса: violeta-talovich@mail.ru; ORCID: 0009-0009-7518-8603.

*** Имејл адреса: icemishast@yahoo.com; ORCID: 0000-0003-0774-5390.

индиректно укључене, као што су нафтоводи и гасоводи, као и инфраструктурним иницијативама попут железничке линије Баку–Тбилиси–Карс, која повезује кинески „Појас и пут” са Европом преко азербејџанске територије. Методолошки, рад се ослања на квалитативну анализу званичних билатералних докумената, релевантне научне и аналитичке литературе, званичних саопштења влада и институција, извештаја међународних енергетских организација, као и на студију случаја кључних инфраструктурних и енергетских пројеката. Теоријски оквир базиран је на концептима енергетске безбедности, геоекономије и реалполитике, уз осврт на моделирање енергетских односа као инструмента спољнополитичког утицаја. Рад такође узима у обзир глобалне геополитичке промене, укључујући последице сукоба у Украјини, промене у европској енергетској стратегији и кинеску позицију у настајућем мултиполарном поретку. Истраживачки допринос рада огледа се у систематској процени нивоа међузависности Кине и Азербејџана у области енергетике, као и у процени потенцијалне дугорочне стабилности тог односа, са аспекта безбедносне, економске и политичке перспективе региона.

Кључне речи: Азербејџан, Кина, енергетска безбедност, „Појас и пут”, геополитика, енергетика, Јужни Кавказ, инфраструктура.

УВОД

У последњој деценији, геополитичке и енергетске трансформације у Евроазији значајно су утицале на редефинисање билатералних односа између Народне Републике Кине и Републике Азербејџан. Ове две државе, иако географски удаљене, повезује низ заједничких интереса, пре свега у области енергетике, инфраструктуре и трговине. Кина, као глобални економски гигант, и Азербејџан, енергетски богата на раскрсници Истока и Запада, препознали су потенцијал за унапређење сарадње у оквиру иницијативе „Појас и пут” (*Belt and Road Initiative – BRI*). Ово партнерство представља виши степен билатералне сарадње и указује на снажан заокрет ка дубљој политичкој, економској и безбедносној координацији двеју држава. У светлу глобалне геополитичке прерасподеле моћи и повећане конкуренције великих сила, овај

догађај има значајне импликације за позиционирање Азербејџана као активног актера у евроазијским токовима.

Концепт енергетске безбедности у овом истраживању посматра се кроз теоријску призму међународних односа, са нагласком на реалистички и геоекономски приступ. Реализам, као доминантна парадигма у анализи односа моћи, истиче државу као кључног актера у систему у коме енергетски ресурси представљају стратешки инструмент очувања суверенитета и пројекције утицаја. Из те перспективе, сарадња Кине и Азербејџана може се тумачити као обострани покушај јачања националних капацитета и повећања маневарског простора у условима глобалне нестабилности. Насупрот томе, геоекономски приступ наглашава економске инструменте и инфраструктурну повезаност као основ савремене моћи, при чему се енергетска сарадња схвата не само као питање снабдевања и извоза, већ и као средство дугорочног позиционирања у евроазијској мрежи трговине, транспорта и инвестиција. У том контексту, енергетска безбедност представља синтезу безбедносних, економских и политичких димензија, простор у коме се преклапају интереси и стратегије великих и средњих сила. Такав теоријски приступ омогућава дубље разумевање односа Кине и Азербејџана као дела шире логике мултиполарног поретка у настајању.

Током државне посете председника Азербејџана Илхама Алијева (*Ilham Aliyev*) Пекингу у априлу 2025. године, потписан је низ споразума који су унапредили односе на ниво свеобухватног стратешког партнерства. Ови споразуми обухватају области енергетике, зелене енергије, дигиталне економије и инфраструктуре (Reuters 2025a). Посебно је значајна сарадња у области обновљивих извора енергије, где Кина пружа технолошку и финансијску подршку Азербејџану у изградњи соларних и ветропаркова, доприносећи тако диверсификацији енергетског сектора и смањењу зависности од фосилних горива (Sharifli 2025). Политичка димензија партнерства огледа се у узајамној подршци суверенитету и територијалном интегритету обе државе. Азербејџан је изразио подршку политици „једне Кине”, док је Пекинг поновио подршку азербејџанској независности и стабилности. Овим потезом Баку јасно исказује приврженост политици балансирања, у оквиру које паралелно одржава блиске односе са Западом, Русијом, Турском и Ираном, али истовремено гради и продубљује везе са Кином као све утицајнијим глобалним чиниоцем. Такав приступ одражава вишевекторску

спољну политику, карактеристичну за мале и средње државе на геополитичким раскрсницама.

Економска компонента партнерства фокусирана је на унапређење сарадње у кључним секторима: обновљивим изворима енергије, дигиталној економији, индустрији и петрохемији. У оквиру ове сарадње, Министарство енергетике Азербејџана и кинеска компанија Кинеска група за енергетски инжењеринг (*China Energy Engineering Group – CEEC*) договорили су оснивање Радне групе за инвестициону сарадњу. Циљ ове групе је унапређење сарадње у областима као што су соларна и ветроенергија, складиштење енергије и производња зеленог водоника (Zohrabov 2024). Ова оријентација доприноси и енергетској диверсификацији Кине, чији интерес за ресурсе Каспијског региона расте у контексту нестабилности на Блиском истоку и сукоба у Украјини.

Поред енергетике, сарадња у области транспорта и логистике добија на замаху. Потписани споразуми о мултимодалном транспорту и подршка транскаспијским коридорима (нарочито Средњем коридору) наглашавају стратешку улогу Азербејџана у иницијативи „Појас и пут”. Држава се позиционира као кључна транзитна тачка између Кине и Европе, што не само да доприноси економској добити, већ и оснажује њену геоекономску и геополитичку релевантност. Упоредо с економским и транспортним аспектима, документ Споразума о стратешком партнерству, потписан у априлу ове године (2025) садржи и безбедносне и друштвено-културне елементе. Посебно се истиче договор о заједничкој борби против тероризма, сајбер претњи и екстремизма, као и интензивирање сарадње у области образовања, културе и научних истраживања. Укидање виза за носиоце обичних пасоша симболично је али важно средство за унапређење људских контаката и развој тзв. „меке моћи” (President of the Republic of Azerbaijan 2025).

Укупан тон документа и природа потписаних споразума указују на прагматичан али амбициозан однос који превазилази класичну трговачку сарадњу. За Азербејџан, овај споразум је средство за диверсификацију партнера и осигурање спољнополитичке аутономије, а за Кину је начин да прошири утицај у региону који повезује Европу и Азију. Стога се ово партнерство може тумачити и као покушај геоекономске консолидације у времену глобалне нестабилности.

Истовремено, Азербејџан се позиционира као кључна транзитна тачка у оквиру Средњег коридора (*Middle Corridor*), који повезује Кину са Европом преко Централне Азије и Кавказа. Овај коридор представља алтернативу традиционалним транспортним рутама и има потенцијал да унапреди трговинске токове и економску интеграцију региона (EU Reporter 2025). Међутим, упркос интензивирању сарадње, поставља се питање да ли је однос између Кине и Азербејџана заснован на дугорочном стратешком партнерству или пре на прагматичним интересима који произилазе из тренутних економских и геополитичких околности. Овај рад има за циљ да анализира природу и домет кинеско-азербејџанске сарадње у области енергетике, с посебним освртом на утицај ових односа на регионалну енергетску безбедност и геополитичку стабилност.

Полазећи од наведених околности и актуелних токова у евроазијском простору, потребно је применити одговарајући методолошки оквир који ће омогућити систематичну анализу природе и домета сарадње између Кине и Азербејџана. У том смислу, у наставку рада приказан је методолошки приступ који дефинише структуру, изворе и аналитичке поступке примењене у истраживању.

ИСТРАЖИВАЧКИ ПРИСТУП И АНАЛИТИЧКА ПОЛАЗИШТА

Истраживање је засновано на квалитативном приступу, уз примену методе анализе садржаја, компаративне анализе и студије случаја. Основни циљ био је да се сагледа природа и домет енергетске сарадње између Кине и Азербејџана, као и њен утицај на регионалну енергетску безбедност и геополитичко позиционирање обе државе.

Као примарни извори коришћени су званични документи влада и министарстава енергетике, међународни споразуми, званична саопштења институција попут регионалне филијале компаније *British Petroleum (BP) Azerbaijan*, Министарства енергетике Азербејџана (*Ministry of Energy of Azerbaijan*), Европске комисије (*European Commission*) и Међународне агенције за енергетику (*International Energy Agency*), као и релевантни академски радови и аналитички извештаји (*The Jamestown Foundation, Asia Development*

Bank Institute – ADB, Trend News Agency, Reuters). У оквиру студије случаја анализирани су кључни инфраструктурни и енергетски пројекти Јужни гасни коридор (*Southern Gas Corridor*), Транс-анадолијски гасовод (*Trans-Anatolian Natural Gas Pipeline – TANAP*), Баку–Тбилиси–Карс железница, лука Алат и Средњи коридор, који представљају спој енергетских и транспортних интереса Кине и Азербејџана.

Методолошки приступ омогућава интерпретативну анализу података у контексту геоекономских и политичких промена у Евроазији, при чему се тежило интеграцији емпиријских података и теоријских оквира енергетске безбедности, геоекономије и реалполитике. Истраживање није имало експериментални карактер, већ је усмерено на дескриптивно и аналитичко сагледавање односа на основу проверљивих и јавнодоступних података. Такав приступ допринео је поузданијем сагледавању утицаја билатералне сарадње на енергетску безбедност и потврдио оправданост коришћених метода у оквиру задатих истраживачких циљева.

ЕНЕРГЕТСКА САРАДЊА КИНЕ И АЗЕРБЕЈДЖАНА

Односи између Кине и Азербејџана у области енергетике представљају један од кључних стубова њихове укупне билатералне сарадње, али уједно и комплексно поље у којем се преплићу економски интереси, геополитички утицаји и глобални енергетски трендови. Иако је сарадња ових двеју држава у поређењу са односима које Кина негује са другим великим произвођачима енергената у региону умерена, она у континуитету бележи стабилан раст, а њен значај расте у контексту глобалних промена у области енергетске безбедности и транзиције ка зеленој енергији.

Према анализи Лијана Суа (*Yiyan Su*), сарадња у енергетском сектору између Кине и Азербејџана заснива се на дугорочним стратешким интересима обе стране, али и даље постоји простор за дубље институционално повезивање и техничку сарадњу. Иако Кина значајно сарађује са другим произвођачима у региону Каспијског мора, као што су Казахстан и Туркменистан, Азербејџан заузима специфично место као транзитна и производна тачка у оквиру ширег оквира иницијативе „Појас и пут”. Ипак, билатерална сарадња је често подложна утицају регионалних политичких нестабилности,

као и глобалних геополитичких криза, што ограничава брже институционализовање односа (Su 2024, 75–85).

Истовремено, сарадња у енергетском сектору све више се помера у правцу заједничких пројеката у области обновљивих извора енергије. Кина, као глобални лидер у технологијама зелене енергије, а Азербејџан, који је све више посвећен циљевима одрживог развоја и смањењу емисија угљен-диоксида, виде у међусобној сарадњи прилику за унапређење технолошког трансфера и реализацију заједничких инвестиција. Ова нова фаза сарадње омогућава да енергетски односи добију дугорочнију димензију, у којој се фосилни енергенти постепено допуњују зеленим решењима као што су соларна енергија и енергија ветра. У овом контексту, Кина пружа не само финансијску подршку, већ и инфраструктурну експертизу, што је нарочито важно за развој енергетских зона и нових производних капацитета у западном и јужном Азербејџану (Zeynalli 2024, 163–169).

Са геополитичке перспективе, Азербејџан представља значајног партнера у кинеској енергетској стратегији. Као стабилна земља у јужном Кавказу, која има развијену инфраструктуру за производњу и транспорт нафте и гаса, као и приступ тржиштима Европе, Азербејџан има потенцијал да буде важна карика у диверсификацији кинеских енергетских извора. У том погледу, Транс-анадолијски гасовод и Јужни гасни коридор добијају на значају као инфраструктурне компоненте које би у будућности, уз подршку Пекинга, могле да се прилагоде и кинеским интересима за транспорт енергената ка Централној Азији или у оквиру интермодалних пројеката „Појаса и пута”.

Ипак, упркос заједничким интересима, сарадња је још увек у фази стабилног али ограниченог раста. Међу главним изазовима издвајају се конкуренција са руским, турским и иранским интересима у региону, потреба за већом транспарентношћу енергетских уговора и ограничени обим директне трговине гасом између две земље. Ипак, заједничке комисије и потписани меморандуми о разумевању показују намеру обе стране да енергетски дијалог унапреде на виши ниво, посебно у оквиру зеленије транзиције (Novruz 2024).

Енергетска сарадња Кине и Азербејџана показује потенцијал за стратешки раст, упркос тренутним ограничењима. Позиција Азербејџана као стабилног и енергетски важног партнера, у комбинацији са кинеским технолошким и инвестиционим

капацитетима, пружа чврсту основу за даље унапређење односа, са могућношћу да постану значајан део нове мапе енергетске безбедности Евроазије.

ИНФРАСТРУКТУРНО ПОВЕЗИВАЊЕ И ЛОГИСТИЧКИ ЗНАЧАЈ

Трговински коридори у Каспијском региону све више добијају на значају у глобалној економији, нарочито у контексту растуће повезаности Кине са Европом. Историјски посматрано, централно-азијске руте су биле кључне у трговини између Истока и Запада, али су их од 16. века потиснули поморски путеви. Данас се регион поново позиционира као важан чворишни центар захваљујући енергетским ресурсима и развоју инфраструктуре. У првом реду, нафтоводи и гасоводи повезују произвођаче са тржиштима, чиме се подстиче економски раст и стабилност. Истовремено, железнички коридори који повезују Кину и Европу преко Казахстана и Азербејџана представљају важну алтернативу традиционалним морским линијама. Пандемија COVID-19 додатно је истакла значај ових копнених рута услед поремећаја у глобалним ланцима снабдевања. Ипак, да би ови коридори постали одрживи и конкурентни, неопходне су даље инвестиције у инфраструктуру, политичка стабилност и регионална сарадња. У том смислу, Каспијски регион, и посебно Азербејџан, имају потенцијал да постану кључна карика у евроазијској трговинској мрежи, под условом да се стратешки капитализују постојећи ресурси и географски положај (Kalyuzhnova and Pomfret 2021, 1–9).

Улога Азербејџана у савременим геоекономским процесима добија нову димензију кроз његово активно учешће у кинеској иницијативи „Појас и пут”. Иако није међу кључним државама чланицама иницијативе у њеној почетној фази, Азербејџан се позиционирао као значајан транзитни чвор у оквиру Средњег коридора, који повезује Кину преко Централне Азије, Каспијског мора, Азербејџана, Грузије и Турске са европским тржиштима. Овај коридор представља алтернативу северном (руском) и јужном (иранском) маршрутом, што га чини атрактивним у светлу санкција, геополитичких нестабилности и потребе за диверсификацијом трговачких рута (Asian Development Bank Institute [ADB] 2024).

Један од стратешки најзначајнијих инфраструктурних пројеката у том контексту је лука Алат, смештена на западној обали Каспијског мора. Лука представља мултимодални логистички центар који обухвата поморски, железнички и друмски транспорт. Она је кључна тачка за кинеску робу која се преко Казахстана транспортује у Азербејџан, а затим железницом и друмским путевима у правцу Европе. Поред тога, посебан значај има изградња слободне економске зоне (*Alat Free Economic Zone – AFEZ*) у Алату, која привлачи стране инвестиције и развија прерађивачку индустрију оријентисану на извоз (*Alat Free Economic Zone [AFEZ] 2025*).

У 2024. години Азербејџан је значајно учврстио своју позицију као кључни транспортни чвор Евроазије, ослањајући се на снажан развој железничке и логистичке инфраструктуре. Према подацима званичне компаније Азербејџанске железнице (*Azerbaijan Railways – ADY*), земља је током године превезла преко 18,5 милиона тона терета, са значајним растом у транзитном и увозном саобраћају (пораст од 5,7% и 10% у односу на 2023. годину, респективно) (*Azerbaijan Railways 2025*). Посебно је ојачана улога Средњег коридора као главне алтернативне руте за повезивање Кине и Европе, при чему је у марту 2024. године први блок воз из Си'ана стигао у Баку за свега 11 дана, чиме је демонстриран капацитет Азербејџана да обезбеди брз и поуздан транзитни пут. Укупно је током године преко овог коридора транспортовано више од 27.000 контејнера, што је премашило бројке из претходне године. Поред тога, Азербејџан је иницирао формирање нове гране Средњег коридора дуж источне обале Каспијског мора, повезујући се са земљама Централне Азије, као и оснивање заједничких међународних предузећа са Казахстаном и Грузијом ради ефикасније координације транспортних токова (нпр. *Middle Corridor Multimodal Ltd.* и *BTKI Railways LLC*) (*Azerbaijan Railways 2025*). Ови кораци представљају део стратешке визије Бакуа да се трансформише из сировинског извозника у регионалног логистичког лидера, смањујући тиме економску зависност од нафтног сектора и позиционирајући се као поуздан партнер у иницијативи „Појас и пут” и шире у евроазијском простору (*Azerbaijan Railways [ADY] 2025*).

Слика 1. Средњи коридор: темељ стратешког партнерства између Бакуа и Пекинга

Извор: (Mammadov 2025)

Азербејџан такође интензивира сарадњу са кинеским компанијама у области дигиталне логистике, праћења терета и управљања транспортом. Кинеске инвестиције у дигитализацију логистике, као и развој „паметних” граничних система, омогућавају већу ефикасност у протоку робе. У складу са тим, кинеске компаније као што су Хуавеји (*Huawei*) и ZTE (*Zhongxing Telecommunications Equipment*) корпорација присутне су на азербејџанском тржишту у оквиру иницијатива модернизације информационо-комуникационе технологије – ИКТ инфраструктуре (Zeynalli 2024, 163–169).

Средњи коридор, познат и као Транс-каспијска међународна транспортна рута (*Trans-Caspian International Transport Route – TITR*), добио је на значају услед геополитичких изазова на алтернативним правцима, као што су санкције према Ирану и рат у Украјини. Ова рута повезује Кину са Европом преко Казахстана, Каспијског мора, Азербејџана и Грузије, пружајући мултимодалну транспортну мрежу која обухвата 4.256 километара железнице и 508 километара морског пута. Азербејџан игра кључну улогу у обезбеђивању ефикасности и поузданости ове руте. Значајни инфраструктурни пројекти, као што су железничка пруга Баку–Тбилиси–Карс, која је пуштена у рад 2017. године, и Међународна трговинска лука у Бакуу (*Baku International Sea Trade Port*), отворена 2018. године, значајно су смањили време испоруке робе из Кине у Европу, у неким случајевима за више од 50% у поређењу са морским

путем. Поред тога, Слободна економска зона Алат пружа додатне могућности за инвеститоре и доприноси економском развоју земље (Rafi 2024).

У циљу унапређења транзитног потенцијала, Азербејџан је 2015. године основао Координациони савет за транзитни терет, а 2023. године усвојио Акциони план за повећање транзитног потенцијала међународних транспортних коридора за период 2024–2026. године. Ове мере имају за циљ побољшање регулаторног оквира и ефикасности транспортних процедура. Према статистичким подацима, обим терета који пролази кроз Средњи коридор значајно је порастао, премашујући 120% у прва три месеца 2022. године у односу на исти период претходне године. Иако је обим транзита у 2022. години износио 33.000 ТЕУ, што је мање у поређењу са Северним коридором (410.500 ТЕУ), потенцијал за раст је значајан. Према извештајима Европске банке за обнову и развој (*European Bank for Reconstruction and Development – EBRD*), Средњи коридор би могао да достигне капацитет транзита од 1,4 милиона ТЕУ. Азербејџан је, кроз стратешке инвестиције у инфраструктуру, регулаторне реформе и регионалну сарадњу, успешно позиционирао себе као кључног играча у глобалним трговинским мрежама, доприносећи диверзификацији економије и развоју не-нафтних сектора (Rafi 2024).

ГЕОПОЛИТИЧКИ КОНТЕКСТ И СТРАТЕШКО ПОЗИЦИОНИРАЊЕ

Геополитичка димензија односа Кине и Азербејџана представља важан сегмент у разумевању дубље логике њихове сарадње, посебно у светлу текућих регионалних и глобалних трансформација. Обе државе настоје да воде уравнотежену и прагматичну спољну политику, која узима у обзир сопствене интересе, али и осетљивости партнера, као и других утицајних актера у региону.

Јужни Кавказ, иако раније периферна зона у кинеској стратегији, добио је на значају услед геополитичких промена, посебно након кризе у Украјини 2022. године. Овај регион сада представља кључну транзитну руту за Кину у оквиру Иницијативе „Појас и пут”, посебно кроз Транскаспијску међународну транспортну руту, познату и као Средњи коридор, који повезује

Кину са Европом преко Централне Азије и Јужног Кавказа. Чланак *China's Foreign-Policy Strategy in the South Caucasus – a Transit Window to Europe?* аутора Алберта Кумукова (*Albert Kumukov*) и Сергеја Лузјанина (*Sergey Luzyanin*), објављен у часопису *Russia in Global Affairs*, пружа свеобухватну анализу значаја Јужног Кавказа у кинеској спољној политици, са посебним освртом на Азербејџан. У чланку се анализирају различити ставови научника о улози Јужног Кавказа у кинеској стратегији. Неки аутори сматрају да регион има секундарну улогу због ограничене активности кинеских финансијских институција и опреза локалних држава према кинеским инвестицијама. Међутим, други истичу потенцијал региона, посебно у области транспорта, логистике и енергетике, наглашавајући да Кина показује све већи интерес за развој пројеката у овим областима (Kumukov and Luzyanin 2024, 178–179). Аутори такође указују на то да је Кина повећала своје присуство у региону кроз инфраструктурне пројекте и економску сарадњу, посебно са Азербејџаном. Ово укључује инвестиције у транспортну инфраструктуру и енергетски сектор, што доприноси јачању билатералних односа и позиционирању Азербејџана као важног партнера у кинеској спољној политици (180–182). Јужни Кавказ, а посебно Азербејџан, постаје све важнији у кинеској стратегији трансконтиненталних комуникација и економске сарадње. Овај тренд је подстакнут геополитичким променама и потребом Кине за диверсификацијом транспортних рута ка Европи, што чини регион кључним за будући развој кинеске спољне политике.

Кина одржава неутралну позицију у регионалним конфликтима, укључујући и спор око Нагорно-Карабаха. Од успостављања дипломатских односа са земљама Јужног Кавказа 1992. године, Пекинг се уздржавао од учешћа у спорним гласањима у Уједињеним нацијама која се тичу Нагорно-Карабаха, Јужне Осетије и Абхазије (Mammadov 2025). Са своје стране, Азербејџан води вишевекторску спољну политику, настојећи да одржи равнотежу у односима са Западом, Русијом, Турском и Кином. Ова стратегија омогућава Бакуу да привуче инвестиције и обезбеди безбедност, посебно у светлу дуготрајног сукоба са Јерменијом.

Дипломатски прагматизам између Кине и Азербејџана огледа се у интензивирању билатералне сарадње у различитим областима. Такође је успостављено узајамно ослобађање од виза за носиоце обичних пасоша, што ће подстаћи туризам, образовну размену и

пословна путовања (Reuters 2025b). Овај приступ омогућава обема државама да унапређују своје интересе без уласка у конфронтациону политику, што доприноси стабилности и потенцијалу за дугорочни развој њихових односа.

АЗЕРБЕЈДАН У КОНЦЕПТУ ЕНЕРГЕТСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Азербејџан заузима све важније место у глобалној енергетској архитектури као стабилан и поуздан партнер, што је од кључног значаја у времену када светска енергетска безбедност пролази кроз дубоке промене. Његов географски положај на раскршћу Европе и Азије, у комбинацији са доказаним резервама природног гаса од преко 2,6 билиона кубних метара и развијеном инфраструктуром, омогућава му да буде стратешки снабдевач енергената за више региона (International Energy Agency [IEA] 2023). Кроз Јужни гасни коридор, Азербејџан већ снабдева европско тржиште преко гасовода – Транс-анадолијског и Транс-јадранског (Trans Adriatic Pipeline – TAP), који омогућавају директан транспорт гаса са поља Шах Дениз до потрошача у Европској унији, што значајно доприноси енергетској диверсификацији Европе и смањењу зависности од Русије (European Commission 2022). Ови коридори обезбеђују снабдевање Европе нафтом и гасом заобилазећи Русију и Иран, што повећава стратешки значај Азербејџана за западне актере, али и за Кину, која у томе види алтернативне руте и партнерства у оквиру своје иницијативе „Појас и пут”. Истовремено, кроз сарадњу са Кином у оквиру иницијативе „Појас и пут”, Азербејџан проширује свој енергетски и транзитни значај и према азијским тржиштима. Оваква позиција, подржана активношћу у мултилатералним енергетским иницијативама као што је Организација за економску сарадњу (*Economic Cooperation Organisation – ECO*) и успостављањем дугорочних инвестиционих односа са компанијама попут *BP* и *TotalEnergies*, доприноси перцепцији Азербејџана као стабилне енергетске тачке у једном иначе нестабилном региону (*BP Azerbaijan* 2023). Стабилност домаћег политичког амбијента, прагматизам у спољној политици и неутралан однос према регионалним сукобима омогућавају Азербејџану да се позиционира као „енергетски мост” Евроазије, спајајући ресурсе Каспијског региона са потрошачким центрима Европе и Азије. Оваква улога чини Азербејџан незаобилазним

чиниоцем у актуелној и будућој мапи глобалне енергетске безбедности.

У савременој геополитици, енергетска безбедност постаје један од кључних фактора у обликовању билатералних односа између држава које располажу значајним енергетским ресурсима и оних држава које су велики потрошачи. Азербејџан, као снабдевач енергената на раскршћу Европе и Азије, са пројектима као што су нафтовод Баку–Тбилиси–Џејхан и Јужни гасни коридор, успео је да диверсификује своје извозне руте и позиционира се као поуздан партнер, не само за Европу, већ и за Кину. У контексту кинеске иницијативе „Појас и пут”, Азербејџан добија стратешку вредност као чвориште преко којег се могу развијати енергетски и инфраструктурни пројекти. Кинеска политика енергетске диверсификације последњих година се фокусира на стабилне partnere у Евроазији, при чему Азербејџан заузима све важније место. Као што је већ речено, током државне посете председника Азербејџана Илхама Алијева Пекингу у априлу 2025. године, потписано је преко двадесет билатералних споразума који се односе на обновљиве изворе енергије, дигиталну економију и петрохемију, што указује на растућу комплексност и институционализацију односа (Reuters, 2025). Поред тога, у новембру 2024. године, у оквиру припрема за КОП29 (*The 2024 United Nations Climate Change Conference or Conference – COP29*) у Бакуу, Министарство енергетике Азербејџана потписало је споразуме са компанијама Кина Датанг (*China Datang Co. Ltd. – CDT*) и Кинеском енергетском прекоморском инвестиционом компанијом (*China Energy Overseas Investment Co. Ltd. – CEOI*) о изградњи соларних електрана и развоју пројеката у области обновљиве енергије (Ministry of Energy of Azerbaijan 2024). Оснивање заједничке Радне групе за инвестициону сарадњу са Кинеском групом за енергетски инжењеринг, додатно потврђује стратешко партнерство у развоју соларне и ветроенергије, као и у производњи зеленог водоника (Ministry of Energy of Azerbaijan 2024). Енергетска сарадња између Кине и Азербејџана више се не заснива само на фосилним горивима, већ све више прелази у сферу зелене транзиције, што је у складу са глобалним климатским циљевима. Ово партнерство омогућава Кини да диверсификује своје снабдевање, а Азербејџану да прошири извозну инфраструктуру, учвршћујући позицију у глобалним енергетским токовима и

доприносећи очувању вишевекторске спољне политике у условима све веће геополитичке нестабилности.

ЗАКЉУЧАК

Однос Кине и Азербејџана у области енергетике представља један од најзанимљивијих примера савремене геоекономске сарадње између средње државе која настоји да очува своју енергетску независност и глобалне силе која тежи проширењу свог утицаја кроз инфраструктуру и инвестиције. Упркос географској удаљености, две државе су током последње деценије успеле да изграде стабилан и функционалан оквир сарадње који се заснива на узајамним интересима, политичком реализму и економском прагматизму. Кина у Азербејџану види поузданог партнера и стабилну тачку ослонаца у Јужном Кавказу, док Азербејџан у сарадњи са Пекингом проналази начин да диверсификује своје спољне partnere и смањи економску зависност од западних и руских тржишта. Ова сарадња обухвата више нивоа, од енергетике и зелене транзиције, преко инфраструктуре и логистике, до дигиталне економије и образовања, што је чини мултидимензионалном и отпорном на политичке промене.

Ипак, упркос дубини и динамици развоја, може се закључити да однос Кине и Азербејџана у енергетској сфери још увек није достигао ниво потпуног стратешког партнерства у класичном смислу. Његова природа је пре свега прагматична, заснована на економској користи, узајамној политичкој умерености и избегавању конфронтација са другим регионалним актерима. Иако Пекинг и Баку формално користе термин „свеобухватно стратешко партнерство”, оно у пракси има функционални карактер, у којем доминирају економски пројекти, а не безбедносне алијансе или политичке обавезе. Постоји јасна тенденција постепене еволуције односа из фазе прагматичне сарадње ка прагматичном стратешком партнерству, које се гради кроз институционализацију билатералних механизма, сарадњу у обновљивим изворима енергије и инфраструктури, као и кроз све снажнију технолошку повезаност. Тај процес ће у великој мери зависити од стабилности Јужног Кавказа, кинеских приоритета у оквиру иницијативе „Појас и пут” и унутрашње политичке консолидације Азербејџана. Истраживачки допринос овог рада огледа се у систематској анализи кинеско-

азербејџанских енергетских односа као примера новог модела сарадње између великих и средњих сила у условима променљиве геополитичке архитектуре. Рад доприноси разумевању енергетске међузависности Кине и Азербејџана као референтног модела за анализу утицаја енергетике на спољнополитичко понашање држава у посткризној евроазијској структури, уз посебан осврт на период 2022–2025. године.

Гледано из перспективе наредне деценије, сарадња Кине и Азербејџана има потенцијал да постане значајан фактор енергетске безбедности Евроазије. Развој заједничких пројеката у области зелене енергије, проширење логистичких капацитета Средњег коридора и растућа технолошка кооперација могли би створити предуслове за нови модел регионалне интеграције који повезује Европу и Азију на основу енергетске и инфраструктурне међузависности. У том контексту, Азербејџан би се могао позиционирати као енергетски и транспортни чвор у евроазијској мрежи, док би Кина консолидовала свој утицај без директне политичке доминације.

Свеукупно посматрано, кинеско-азербејџански односи представљају пример флексибилног и еволутивног партнерства, које се прилагођава глобалним променама и у исто време одржава равнотежу између националних интереса и потребе за регионалном стабилношћу. Уколико се постојећи трендови сарадње наставе, овај модел би могао постати референтна тачка за разумевање нових образаца енергетске дипломатије у Евроазији у наредној деценији.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Alat Free Economic Zone [AFEZ]. 2025. "Transportation and Logistics." *AFEZ*. Last accessed October 21, 2025. <https://afez.az/property-solutions/logistic-center#sea>.
- Asian Development Bank Institute [ADBI]. 2024. "Middle Corridor: What Are the Economic Opportunities and Challenges?" *ADBI*. January 23, 2024. <https://www.adb.org/news/events/middle-corridor-what-are-the-economic-opportunities-and-challenges>.
- Azerbaijan Railways [ADY]. 2025. "Azerbaijan Becomes a Transportation Hub: ADY's Key Achievements in International Corridor Development in 2024." *ADY*. January 10, 2025. <https://corp.ady.az/en/2/news/news/azerbaijan-becomes-a-transportation-hub-adays-key-achievements-in-international-corridor-development-in-2024>.

- Novruz, Akbar. 2024. "China Eyes Investment in Azerbaijan's Green Energy." *AzerNews*. September 3, 2024. <https://www.azernews.az/analysis/230702.html>.
- BP Azerbaijan. 2023. "Operations and Projects." *BP Azerbaijan*. Last accessed October 21, 2025. https://www.bp.com/en_az/azerbaijan/home/who-we-are/operationsprojects.html.
- European Commission. 2022. "Save Gas for a Safe Winter: Commission proposes gas demand reduction plan to prepare EU for supply cuts." https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_4608. Last accessed October 22, 2025.
- EU Reporter. 2025. "Boosting strategic ties: Azerbaijan-China co-operation for regional connectivity and sustainable development." *EU Reporter*. April 25, 2025. <https://www.eureporter.co/azerbaijan/2025/04/25/boosting-strategic-ties-azerbaijan-china-co-operation-for-regional-connectivity-and-sustainable-development>.
- International Energy Agency [IEA]. 2023. "Azerbaijan." *IEA*. Last accessed October 21, 2025. <https://www.iea.org/countries/azerbaijan>.
- Kalyuzhnova, Yelena, and Richard Pomfret. 2021. "Trade Corridors in the Caspian Region: Present and Future." *Asian Development Bank Institute*. Last accessed October 21, 2025. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/238623/1/adbi-wp1266.pdf>.
- Kumukov, Albert, and Sergey Luzyanin. 2024. "China's Foreign-Policy Strategy in the South Caucasus – a Transit Window to Europe?" *Russia in Global Affairs* 22 (1): 176–193. DOI: 10.31278/1810-6374-2024-22-1-176-193.
- Mammadov, Magsud. 2025. "China and India's Quiet Competition in the South Caucasus – Can the Rival Asian Giants Expand Their Influence without Destabilizing the Region?" *The Diplomat*. May 12, 2025. <https://thediplomat.com/2025/05/china-and-indias-quiet-competition-in-the-south-caucasus>.
- Mammadov, Seymur. 2025. "Azerbaijan and China Elevate Strategic Cooperation to a New Level." *News.Az*. May 27, 2025. <https://news.az/news/-azerbaijan-and-china-elevate-strategic-cooperation-to-a-new-level>.
- Ministry of Energy of Azerbaijan. 2024a. "Expansion of green energy cooperation with Chinese companies was discussed in Beijing." *Ministry of Energy of Azerbaijan*. <https://minenergy.gov.az/en/xeberler-arxivi/00378>. Last accessed October 17, 2025.
- Ministry of Energy of Azerbaijan. 2024b. "Cooperation in the field of renewable energy was discussed with Chinese companies." *Ministry*

- of Energy of Azerbaijan*. November 6. <https://minenergy.gov.az/en/xeberler-arxivi/00402>. Last accessed October 22, 2025.
- President of the Republic of Azerbaijan. 2025. "Azerbaijan and China Signed Joint Statement on Establishment of Comprehensive Strategic Partnership." *President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev*. April 23, 2025. <https://president.az/en/articles/view/68634>.
- Rafi, Dilara. 2024. "Azerbaijan's Strategic Role in the Middle Corridor: Taking the Spotlight in the Globalized World and Boosting Non-Oil Sectors via Transit Operations." *Munich Personal RePEc Archive*. October 25, 2025. https://mpra.ub.unimuenchen.de/122499/1/MPRA_paper_122499.pdf.
- Reuters. 2025a. "China's President Xi Meets with Azerbaijan's leader Ilham Aliyev in Beijing." *Reuters*. April 23, 2025. https://www.tradingview.com/news/reuters.com,2025:newsml_P8N3PQ07N:0-china-s-president-xi-meets-with-azerbaijan-leader-in-beijing/.
- Reuters. 2025b. "China's President Xi Says Tariffs, Trade Wars Hurt World Economic Order." *Reuters*. April 23, 2025. <https://www.reuters.com/world/china/chinas-president-xi-says-tariffs-trade-wars-hurt-world-economic-order-2025-04-23>.
- Sharifli, Yunis. 2025. "Azerbaijan and the People's Republic of China Strengthen Renewable Energy Partnership." *The Jamestown Foundation*. May 14, 2025. <https://jamestown.org/program/azerbaijan-and-peoples-republic-of-china-strengthen-renewable-energy-partnership>.
- Su, Yiyun. 2024. "The Current Situation, Problems and Future Direction of Energy Cooperation between China and Azerbaijan." *Journal of Current Social Issues Studies* 1 (1): 75–85. DOI: 10.5281/zenodo.14280239.
- Zeynalli, Akram. 2024. "The Next Phase of Development in Azerbaijan–China Relations: From Infrastructure and Digitalization toward Green Energy." In *The Future of China's Development and Globalization*, eds. Henry Huiyao Wang and Mabel Lu Miao, 321–335. Singapore: Springer. DOI: 10.1007/978-981-99-7512-9_21.
- Zohrabov, Farid. 2024. "Azerbaijan Discusses Renewable Energy Collaboration with Chinese Companies." *Trend News Agency*. September 26, 2024. <https://en.trend.az/azerbaijan/business/3950151.html>.

Danijela Nikolić*

*Faculty of International Politics and Security,
University Union – Nikola Tesla, Belgrade, Republic of Serbia*

Violeta Rašković Talović**

*Faculty of International Politics and Security,
University Union – Nikola Tesla, Belgrade, Republic of Serbia*

Miša Stojadinović***

Institute for Political Studies, Belgrade, Republic of Serbia

ENERGY RELATIONS BETWEEN CHINA AND AZERBAIJAN: BETWEEN PRAGMATIC COOPERATION AND STRATEGIC PARTNERSHIP

Resume

In April 2025, during the official visit of Azerbaijani President Ilham Aliyev to Beijing, Azerbaijan and the People's Republic of China formalised the establishment of a comprehensive strategic partnership. This partnership marks a significant step in bilateral cooperation and signals a substantial shift toward enhanced political, economic, and security coordination between the two countries. The event had political reverberations for Azerbaijan's positioning as an active player in the Eurasian region. The political dimension of the partnership is reflected in the mutual support for the sovereignty and territorial integrity of both states. Azerbaijan expressed its support for the "One China" policy, while Beijing reiterated its support for Azerbaijan's independence and stability. With this move, Baku clearly demonstrates its commitment to a policy of balance. It maintains close relations with the West, Russia, Turkey, and Iran while also building and deepening ties with China as an increasingly influential global actor. Such an approach reflects a multi-vector foreign policy typical of small and medium-sized countries at geopolitical crossroads. The economic component of the partnership

* E-mail address: ninadaca@yahoo.com ORCID: 0009-0005-1824-3398.

** E-mail address: violeta-talovich@mail.ru. ORCID: 0009-0009-7518-8603.

*** E-mail address: icemishast@yahoo.com ORCID: 0000-0003-0774-5390.

focuses on strengthening cooperation in key sectors: renewable energy, the digital economy, industry, and petrochemicals. The institutionalisation of economic relations is emphasised through the agreement to establish a Working Group for Investment Cooperation. Both sides expressed readiness to deepen joint efforts in developing a global partnership for clean energy, reflecting the growing importance of green energy as an economic and environmental security instrument. This orientation also contributes to China's energy diversification, as its interest in the Caspian region's resources grows in the context of instability in the Middle East and the ongoing conflict in Ukraine. Beyond energy, cooperation in transport and logistics is gaining momentum. The signed agreements on multimodal transport and support for trans-Caspian corridors (particularly the Middle Corridor) highlight Azerbaijan's strategic role in the Belt and Road Initiative. The country is positioning itself as a key transit point between China and Europe, which brings economic benefits and strengthens its geoeconomic and geopolitical relevance. Alongside economic and transport cooperation, advances are also being made in the security and socio-cultural spheres. Notably, the agreement includes joint efforts to combat terrorism, cyber threats, and extremism, as well as an intensification of cooperation in education, culture, and scientific research. Abolishing visas for holders of ordinary passports is a symbolic yet significant step toward enhancing people-to-people contacts and developing what is known as "soft power". Overall, the growing activities aimed at deepening cooperation between the two countries indicate a pragmatic yet ambitious relationship beyond traditional trade relations. For Azerbaijan, this cooperation serves as a means of diversifying its partners and securing autonomy in its foreign policy. At the same time, for China, it is a way to expand its influence in a region that connects Europe and Asia. Therefore, this partnership can also be interpreted as an attempt at geoeconomic consolidation in a time of global instability.

Keywords: Azerbaijan, China, energy security, Belt and Road, geopolitics, energy, South Caucasus, infrastructure.

* Овај рад је примљен 25. октобра 2025. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 5. новембра 2025. године.